

Sociālie priekšstati par supervīziju profesionāļu grupās: teorētiskie aspekti

Ilona Zariņa, Kristīne Mārtinsonsone

*Rīgas Stradiņa universitāte, Latvija
Sabiedrības veselības un sociālās labklājības fakultāte,
Māszinību un dzemdību aprūpes katedra,
Veselības psiholoģijas katedra*

Ievads. Supervīzija un supervizors ir salīdzinoši jauni jēdzieni un darbības virziens profesionālajā darba praksē Latvijā. Supervīzijas procesā, izmantojot konkrētas supervīzijas metodes, ir iespējams sniegt un saņemt emocionālu un psiholoģisku atbalstu, risināt problēmsituācijas, rast risinājumus, iegūt jaunu profesionālo pieredzi, gūt jaunas idejas, apgūt noderīgas metodes, stiprināt savu profesionālo pašapziņu un identitāti, izprast labāk savu klientu un savas emocionālās reakcijas, uzlabot sadarbību un profesionālās attiecības grupā vai savā komandā, nodrošināt personisko atbalstu, palīdzēt vadīt un kontrolēt stresu, kas radies profesionālajā darbībā, apzināties pieejamos resursus, attīstīt profesionālās prasmes, kā rezultātā arī tiek uzlabota pakalpojuma kvalitāte klientiem.

Latvijā supervīzija profesionālajā sfērā ienāk no citām jomām – no psihoterapijas, sociālā darba, vadības menedžmenta un citām – un vēl nav nostiprinājusi savas pozīcijas. Tā ir dinamiskā attīstības procesā, lai arī profesionālu ārzemju sociālā darba speciālistu (tostarp sociālo darbinieku darbam ar ģimeni un bērniem, darbam ar jauniešiem) praksē ir jau sevi pierādījuši kā neatņemamu un mūsdienīgu profesionālās izglītības un attīstības sastāvdaļu.

Sabiedrības pētnieki jau vismaz gadsimta garumā ir centušies noskaidrot, kādi apstākļi un principi cilvēku starpā nosaka kopīgu priekšstatu veidošanos. Sociālā konstruktīvisma paradigma sociālajās zinātnēs nostiprinājusi uzskatu, ka indivīds kā sabiedriska būtne cenšas kategorizēt apkārtējās pasaules izprašanu atbilstoši savam kultūras kontekstam.

Sociālo priekšstatu jeb reprezentāciju teorijas izcelsme datējama ar 20. gadsimta 60. gadiem, kad franču sociālpsihologs Seržs Moskovici (*Moscovici*) publicēja pētījumu par psihoanalīzes tēlu 50. gadu franču sabiedrībā. Pēdējo 50 gadu laikā sociālie priekšstati ir kļuvuši par nostiprinātu pētījumu lauku sociālajā, kultūras un politiskajā psiholoģijā visā pasaulē.

Pētījumi parāda, ka sociālie priekšstati ir komunikācijas sistēmas un sociālā ietekme, kas veido sociālo realitāti dažādām sabiedrības grupām. Viszināmākā definīcija [*Moscovici, 1972*] skaidro, ka sociālās reprezentācijas ir “vērtību, ideju un prakses sistēma”, kas kalpo a) kā sociālas kārtības nodrošinātāji, kas dod iespēju indivīdiem orientēties sevī un būt noteicējiem materiālajā un sociālajā pasaulē, kurā viņi dzīvo, un b) nodrošina saziņu starp kopienas locekļiem caur kopīga koda nosaukuma sociālām pārmaiņām, nosaucot un klasificējot dažādus sociālās pasaules aspektus, ietverot viņu individuālās un sociālās grupas vēsturi.

Sociālie priekšstati ir cilvēka spēja uztvert, izdarīt secinājumus, saprast un atcerēties, lai rastu jēgu lietām un notikumiem un izskaidrotu individuālo situāciju. Tātad jebkuras zināšanas par kādu sociālu parādību arī ir sociāls priekšstats. Turklāt šīs zināšanas veidojas nevis pēkšņi, bet pakāpeniski visas dzīves garumā komunikācijas ceļā. Cilvēkiem savstarpēji komunicējot, rodas kopīga vai atšķirīga izpratne par konceptuāliem jautājumiem.

Sociālo priekšstatu funkcijas ir sniegt zināšanas par objektu grupai, saglabājot grupas identitāti, vadot pasākumus un praksi attiecībā uz objektu. Tā piedāvā plašu pamatu, lai iegūtu informāciju par cilvēku uztveri, izpratni un vadības jautājumiem, kas attiecas uz uzvedību.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Literatūras apskata kā daļas no promocijas darba izveidošana.

Secinājumi.

1. Pētījumā “Sociālie priekšstati par supervīziju profesionāļu grupās” liela nozīme ir profesionāļu sociālo priekšstatu noskaidrošanai, apzinoties, ka priekšstati ir atšķirīgi.
2. Svarīgi pētīt (potenciālo) supervīzējamo intereses, uzskatus, vērtības un prioritātes supervīzijas jautājumos, ņemot vērā nākotnes perspektīvu – plašāku supervīzijas pakalpojuma izmantošanu profesionālajā praksē.
3. Supervīzijas process nosaka teorētisko zināšanu un praktiskās pieredzes intensīvu apmaiņu, refleksiju, personisko un profesionālo vērtību apzināšanos komunikācijas ceļā, tāpēc būtiski ir pētīt sociālos priekšstatus par supervīziju profesionāļu grupās ne tikai profesionālās identitātes, bet arī komunikācijas kontekstā.